

EMRE KONGAR 1941’de İstanbul’da doğdu. 1963 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesi’nden, 1966 yılında da Michigan Üniversitesi’nden mezun oldu.

1968 yılında Hacettepe Üniversitesi’nde Sosyal Çalışma Yüksek Okulu’nu kurdu; 1981’de “Atatürk ve Devrim Kuramları” adlı takdim teziyle Hacettepe Üniversitesi Senatosu’nca profesörlüğe yükseltildi.

15 Şubat 1983’te, sakalını kesmeyi reddederek askeri rejimi protesto etmek için üniversiteden istifa etti. 1983-1987 arasında *Hürriyet* gazetesinde danışmanlık, 1987-1991 arasında KAMAR Kamuoyu Araştırma Şirketi’nde yöneticilik yaptı; Nisan 1992’de Kültür Bakanlığı Müsteşarlığı’na atandı; 1995 sonunda müsteşarlık görevinden ayrıldı, 1996’da üniversite öğretim üyeliğine geri döndü.

1996 başında Federal Almanya tarafından Üstün Hizmet Madalyası Büyük Liyakat Haçı’yla, İtalya tarafından Comandatore Madalyası’yla, Polonya tarafından Commandor Nişanı’yla ödüllendirildi.

2001 yılında *Cumhuriyet* gazetesi yayın danışmanlığına atandı, halen köşe yazarlığını sürdürmektedir.

2005-2011 yılları arasında NTV’de “Yorum Farkı” programını yaptı.

Çeşitli ödülleri arasında 1977 Türk Dil Kurumu Bilim Ödülü (*Türkiye’nin Toplumsal Yapısı*), 1979 Sedat Simavi Vakfı Sosyal Bilim Ödülü (*Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*), 1998 Aydın Doğan Sosyal Bilimler Ödülü (*21. Yüzyılda Türkiye*) ve 2008’de Sertel Gazetecilik Vakfı Demokrasi Ödülü (*Demokrasimizle Yüzleşmek*) de vardır.

www.kongar.org

PROF. DR. EMRE KONGAR'IN YAYINEVİMİZDEKİ ÖTEKİ KİTAPLARI

- ABD'nin Siyasal İslam'la Dansı**, (11. basım, 2015). Türkiye'nin önündeki "model olma" seçeneğini irdeliyor.
- Atatürk Üzerine**, (8. basım, 2012). Atatürk üzerine özgün denemeler.
- Babam, Oğlum, Torunum**, (9. basım, 2015). Emre Kongar'ın 100 yıllık aile öyküsünü, Türkiye'nin toplumsal değişmesine koşut olarak anlattığı anılar.
- Ben Müsteşarken**, (11. basım, 2011). Emre Kongar'ın, Ankara'da, siyaset, bürokrasi ve sanat çevrelerinde yönetici olarak geçirdiği yıllar, eleştirel bir mizah anlayışıyla anlattığı anı kitabı.
- Demokrasi ve Kültür**, (8. basım, 2015). Demokrasimizin sorunları, kültür ve demokrasinin ilişkileri.
- Demokrasi ve Laiklik**, (7. basım, 2012). Günümüzün saptırılmış kavramları olan demokrasi ve laiklik konularında açıklayıcı yazıların toplandığı bir "Aydınlanma" kitabı.
- Demokrasi ve Vampirler**, (4. basım, 2002). Türkiye'de demokrasinin yaşama düzenine nasıl dönüştüğüne ilişkin güncel çözümleme ve yorumlar.
- Demokrasimizle Yüzleşmek**, (19. basım, 2008). Türkiye'deki demokratik rejimi eleştiren ve çözümler öneren bir çalışma.
- Devrim Tarihi ve Toplum Bilim Açısından Atatürk**, (17. basım, 2016). Atatürk'e, toplumbilim kuramları açısından yeni bir bakış.
- Hocafendi'nin Sandukası** (roman), (21. basım, 2016). Günümüz toplumunun, üniversitesinin ve öğrenci olaylarının hicvedildiği, Fatih Sultan Mehmet döneminde geçen bir aşk, macera ve gerilim romanı.
- İçimizdeki Zalim**, (10. basım, 2015). Bir toplumbilimci duyarlılığıyla hem bireysel dünyamızda hem de toplumsal yaşamın derinliklerinde "zalim" in izinin sürüldüğü bir kitap.
- Kızlarım Mektuplar**, (71. basım, 2015). Emre Kongar'ın, okumak için evden ayrılan ikiz kızlarına yazdığı, onlarla derleştirdiği, kendisini ve erkek egemen feodal toplumu eleştirdiği mektuplar.
- Konsantremi Bozma!**, (4. basım, 2006). Prof. Emre Kongar, keskin gözlem gücü ve derin kültürüyle, hem "Türkiye'deki medya"nın hem de "medyatik Türkçe"nin sorunlarına eğiliyor.
- Kültür Üzerine**, (10. basım, 2013). Kültür üzerine temel bilgiler, denemeler, kültürümüzün kaynakları ve özellikleri.
- 12 Eylül Kültürü**, (6. basım, 2012). 12 Eylül'ün kültürel açıdan eleştirisi.
- Tarihimizle Yüzleşmek**, (96. basım, 2016). Resmî ve gayriresmî tarihin eksiklerini, yanlışlarını irdelleyen bir çalışma.
- Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği**, (18. basım, 2014). Toplumsal bilimlerdeki büyük, orta ve küçük boy değişme kuramlarının anlatıldığı, eleştirildiği ve Türkiye için sonuçlar çıkarıldı bir temel başvuru kitabı. (Sedat Simavi Sosyal Bilimler Ödülü.)
- Trajikomik**, (6. basım, 2005). Emre Kongar'ın, toplumsal sorunlarımıza ince bir mizah anlayışıyla eğildiği, hem gülümseten hem de düşündürülen bir kitap.
- Türk Toplum Bilimcileri I, II**, (2012). Emre Kongar'ın arkadaşlarıyla birlikte yazdığı bir temel başvuru kitabı.
- Türkiye Üzerine Araştırmalar**, (2. basım, 1996). Gecekondu, aile ve kent planlaması üzerine toplumbilimsel yaklaşımlar.
- Yamyamlara Oy Yok!**, (5. basım, 1999). Türkiye'de siyasal yozlaşma ve politikacıların nasıl yamyamlaştığı üzerine denemeler.
- Yaşamın Anlamı**, (14. basım, 2012). Yaşam, sevgi ve üretim üzerine otobiyografik denemeler.
- 21. Yüzyılda Türkiye**, (47. basım, 2015). Geçmişten günümüze, günümüzden geleceğe Türkiye'yi çözümleyen bir başyapıt. (Aydın Doğan Vakıf Ödülü.)
- 28 Şubat ve Demokrasi**, (7. basım, 2016). 28 Şubat'ın demokrasimiz açısından ifade ettiği anlam ve Türkiye'nin demokrasi sorunları üzerine düşünceler.
- Yozlaşan Medya ve Yozlaşan Türkçe**, (3. basım, 2003). Yozlaşan medyanın sorunları, Türkçe yanlışları ve çözüm önerileri.

EMRE KONGAR

Küresel Terör ve Türkiye

*Küreselleşme, Huntington, 11 Eylül,
Etnikçi ve Mezhepçi Terör Kapanında Türkiye*

Remzi Kitabevi

KÜRESEL TERÖR VE TÜRKİYE / Emre Kongar

© Remzi Kitabevi, 2001

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Editör: Neclâ Feroğlu

Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1728-2

BİRİNCİ BASIM: Aralık 2001

ON ÜÇÜNCÜ BASIM: Haziran 2016

Kitabın bu basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Remzi Kitabevi A.Ş. basım tesisleri

100. Yıl Matbaacılar Sitesi, 196, Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 10648

Bu kitabı, onu yazma fikrini bana veren oğlum *Kağan Kongar*'a ve "gelecek kuşakları temsil ettiği için" onun oğlu *Kemal Kongar*'a, bizimkinden daha iyi bir dünyada yaşayabilmeleri umuduyla armağan ediyorum.

Genişletilmiş baskı için: Aradan geçen zamanda gelen iki torunumu da unutmamalıyım. *Derin* ve *Deniz* de, dilerim bizimkinden daha iyi bir dünyada yaşarlar.

İÇİNDEKİLER

Giriş, 11

Birinci Bölüm

11 EYLÜL TERÖRÜNÜN KAYNAĞI OLARAK KÜRESELLEŞME

I. Küreselleşmenin Kaynakları, 17

Küreselleşmenin Birinci Kaynağı: Bilişim Devrimi, 18; *Küreselleşmenin İkinci Kaynağı: Sovyetler Birliği'nin Çökmesi, Soğuk Savaşın Sona Ermesi*, 19; *Sovyetler Birliği Neden Çöktü?*, 21

II. Küreselleşme Nedir?, 23

Küreselleşmenin Birinci Ayağı: Siyasal Ayak, 23; *Küreselleşmenin İkinci Ayağı: Ekonomik Ayak*, 24; *Küreselleşmenin Üçüncü Ayağı: Kültürel Ayak*, 26

III. Küreselleşmenin Sonuçları, 29

Küçülen Dünya, 29; *Ulus-Devletlerin Egemenliklerinin Sınırlanması ve Kısıtlanması*, 30; *Terörün Küreselleşmesi*, 31; *Yerel ve Ulusal Kültürlerin Zayıflaması*, 32; *Zenginlerin Daha Zengin, Yoksulların Daha Yoksul Olması*, 32; *İnsan Hakları ve Demokrasi Kavramlarının Yaygınlaşması*, 33

IV. Küreselleşmenin Çelişkileri ve Bir Umut, 35

Teknoloji-İdeoloji Sarmalı ve Küreselleşmenin Diyalektik Olarak Sunduğu Çıkış Yolu: Demokrasi ve İnsan Hakları, 36; *İnsan Haklarına Dayalı Demokrasi, Zorunlu Bir Seçenek Değil*, 38

İkinci Bölüm

11 EYLÜL TERÖRÜNÜN İDEOLOJİK KÖKENLERİ: SAMUEL P. HUNTINGTON

I. 11 Eylül Terörü ve Huntington'un Sorumluluğu, 43

II. Samuel Huntington'un Tezleri Nereden Kaynaklanıyor?, 45

- III. Huntington'un Uygarlıklar Çatışması Tezi Nedir?, 48
Tezlerin Özeti, 48; *Huntington ve Bölünmüş Ülkeler*, 51
- IV. Huntington ve Kemalizm, 53
- V. Huntington Nerelerde Yanılıyor?, 56
- VI. Edward W. Said, Huntington İçin Ne Düşünüyor?, 61
- VII. Asıl Huntington'un Yaptığı Kültür Emperyalizmidir, 63
- VIII. Huntington'un Asıl Hedefi: Yeni Bir Dünya Egemenliği, 66

Üçüncü Bölüm 11 EYLÜL TERÖRÜ

- I. Terör Nedir, Ne Değildir?, 73
Toplumbilimsel Açıdan Terör, 73; *Psikolojik Açıdan Terör*, 75; *Tarihte Terörün Rolü*, 77; *Çoğunluk Yönetimlerinde Azınlık Terörü İntihar Demektir*, 79
- II. 11 Eylül Terörünün Ayırt Edici Nitelikleri, 80
- III. Türkiye'de Terör: Dört Ayrı Dalga, 86
Birinci Terör Dalgası: Ermeni Terörü, 86; *İkinci Terör Dalgası: 1970'li Yıllardaki Sağ-Sol Çatışması*, 90; *Üçüncü Terör Dalgası: Irkçı Bölücü Terör*, 90; *Dördüncü Terör Dalgası: Dinci Terör*, 92; *11 Eylül Terörünün Türkiye Bakımından Önemi*, 95; *Beşinci Terör Dalgası*, 96
- IV. Küresel Terör Nasıl Önlenir?, 97
Teröre Çare Olarak Bir Türkiye Modeli Reçetesi, 100

Dördüncü Bölüm TÜRKİYE

- I. Önce Çarpıtılan Bazı Kavramları Düzeltelim, 107
Demokrasi, 107; *Laiklik*, 109; *Tarih Konusundaki Cehalet ve Çarpıtmalar: Osmanlı Ne Zaman Yıkıldı?*, 110; *Osmanlı Niye Çöktü?*, 113; *İdeolojik Nedenle Yapılan Saptırmalar*, 115
- II. Osmanlı İmparatorluğu ile Türkiye'nin Değişim Çizgisi, 117
Tarihte Din ve Siyaset, 119; *Osmanlı'nın Kuruluşunda, Dördüncü Haçlı Seferinin Rolü*, 123; *Değişen Düzen, Değişen Siyaset*, 126; *Osmanlı Endüstrileşmeyi Kaçırıyor*, 127; *Batılılaşma*, 129; *Küçük-*

ömer'in Yanlış Paradigması ve İkinci Cumhuriyetçilerin Yanılgıları, 131

III. Bağımsızlık Savaşı ve Cumhuriyet, 135

Cumhuriyet'in Tarihsel Alternatifleri, 138

IV. Avrupa Birliği Üyeleriyle Farkımız, 141

Atatürk'ün Önemi ve Samuel Huntington, 141; *Soğuk Savaşın Etkileri*, 143; *28 Şubat: Soğuk Savaşın Türkiye'de Bitişi*, 144

V. Küreselleşme Karşısında Ulus-Devlet ve Türkiye, 147

Bölüşüm Sorunu, 148; *Sosyal Güvenlik Sorunu*, 148; *Milli Eğitim Sorunu*, 149; *Stratejik Güvenlik Sorunu*, 150; *Chicago Ekolünün Gerilemesi, Yeni Keynesçi Yaklaşımın Yükselişi*, 151; *11 Eylül Terörünün Etkileri*, 151; *Türkiye'nin Durumu*, 152; *Nereden Geldik, Nereye Gidiyoruz?*, 153; *Avrupa Birliği Yolundaki İki Sorun*, 155; *Postmodernizmin Türkiye'ye Yansıması: Hem Felsefi Hem de Ekonomik Bir Sorun*, 158

VI. 11 Eylül Terörünün Türkiye Üzerindeki Etkileri, 164

11 Eylül Terörünün Ekonomik Sonuçları, 164; *11 Eylül Terörünün Siyasal Sonuçları*, 166; *Türkiye'nin Beklentileri*, 169

VII. 11 Eylül Sonrasında Türkiye İçin Küreselleşmenin Sıfır Noktasındaki Olanaklar, 170

Türkiye Neler Yapabilir? İki Genel Hedef, 172

Beşinci Bölüm

15 YIL SONRA

I. İthal Edilen Küresel Terör, 181

Savaş İhracatçıları Olarak ABD, Rusya ve İthalatçı Olarak AKP, 182; *İlmli İslam Çöktü Ama...*, 183

II. Küresel Terör İthalatının Altında Yatan Suriye Savaşı Benim Savaşım Değil, 185

Çiğer Yiyenler Aramızda, 186

III. Thomas Piketty Küresel Teröre Ne Diyor?, 188

IV. Türkiye'nin Terörü Davet Eden Yanlış Yaklaşımı: Mezhepçiliğe İndirgenen Dincilik, 191

Musul Konsolosluğu Krizi, 191; *Suruç'ta Ne Oldu, Nasıl Oldu?*, 194

V. Küresel Terörün Ortadoğu Ayağı ile İçerideki Ayağı Birbirine Düşman ama, Türkiye'ye Birlikte Saldırıyor, 197

Ortadoğu'daki ve Türkiye'deki Kürtler, 198; İçteki Etnik Terör Nasıl Tırmandı?, 200; Etnik Terörün Arkasındaki Konjonktürel Nedenler, 202; Türkiye Küresel Terör ile Otoriter Rejim Sarmalında, 203

VI. Sonuç: İçerideki Etnikçi ve Dışarıdaki Dinci/Mezhapçı Terör Saldırısından Türkiye'yi Korumak, 206

Giriş

Değerli okurlarım, son günlerde olaylar inanılmaz bir hızla geliyor.

Tam bu aralarda, *21. Yüzyılda Türkiye* adlı kitabımın ikinci cildi üzerinde çalışırken, o kitapta anlattığım **Küreselleşme**, inanılmaz bir biçimde **11 Eylül terörüyle** dünyanın gündemine geldi oturdu.

Olaylar o kadar sıcak ve o denli karmaşık ki, *21 Yüzyılda Türkiye* adlı kitabımın ikinci cildi için yaptığım hazırlıkların bir bölümünü, sırf bu son olaylar üzerinde odaklaşan ve **Küreselleşme** olgusuyla, **11 Eylül terörünün** ilişkilerini açıklayan ayrı bir çalışmaya dönüştürmeye karar verdim.

Bu çalışmamda, hem *21. Yüzyılda Türkiye* adlı kitabımda eksik bıraktığım ve o kitabın ikinci cildinde açıklamayı planladığım bazı noktaları tamamlayacağım, hem de **Küreselleşme ve terör bağlamında** Türkiye'nin rolüne değinmeye çalışacağım.

Tabii bunları yapmaya çalışırken, **Küreselleşme**, **Huntington**, **terör**, **demokrasi**, **laiklik**, **Avrupa Topluluğu** gibi bazı kavramların üzerinde yeniden ve ayrıntılı olarak duracağım.

Bu çalışmamın bir bölümünü, son günlerde **11 Eylül teröründen** sonra, yurtiçinde ve yurtdışında **Küreselleşme ve Türkiye** başlıklı konferanslarımda işlediğim konular oluşturacak.

21. Yüzyılda Türkiye adlı kitabımda, **Küreselleşme** konusunda yaptığım çözümlerimin isabeti, ne yazık ki **11 Eylül terörüyle** ortaya çıktı.

Bu nedenle, bu çalışmamda, konuyu orada bıraktığım yerden ve daha ayrıntılı olarak, derinliğine ele alma zorunluluğu doğdu.

Ayrıca **Küreselleşme, Huntington'un uygarlıklar çatışması kuramı, terör** gibi konuları irdelerken, günümüzde özellikle televizyonlarda politikacılar tarafından toplum ve Türkiye hakkında bilinçli olarak oluşturulan bazı yanlışları da düzeltmek niyetindeyim.

Çünkü günümüzde hem **demokrasi** ve **laiklik** gibi birtakım kavramların, hem de tarihi olayların içerisi boşaltılıyor ve bunlar halka, özellikle de gençlerimize yanlış aktarılıyor.

Belki de bu kitabı, verdiğim konferanslardan esinlenerek yazdığım için, soğuk ve resmi bir bilim dilini daha yumuşatarak, daha anlaşılabilir ve konuşma diline daha yakın bir üslupla kaleme (daha doğrusu bilgisayara) almaya çalıştım.

Böylece zor ve karmaşık kavramları ve süreçleri, okurlarıma daha kolay aktarabileceğimi sanıyorum.

Birinci Bölüm'de, bugün yaşanan olayların temelinde yatan ana süreci, **Küreselleşmeyi** anlatmaya çalıştım.

İkinci Bölüm'de, hem **Küreselleşmeyi** tam bir emperyalist görüşle yorumlayan hem de **dinler çatışmasını** gündeme getirerek, **radikal siyasal İslam'ı** kışkırtan ve böylece bir anlamda 11 Eylül terörünün kuramsal temellerini atan **Huntington'un** tezlerini irdelemeye çalıştım.

Üçüncü Bölüm'de, doğrudan doğruya terör olgusunu ve 11 Eylül terörünü irdelemeye çalıştım.

Dördüncü Bölüm'de ise, bütün bu açıklamalarım çerçevesinde **Osmanlı-Türk değişme çizgisini** ve **Küresel Terör Bağlamında Türkiye'yi** irdelemeye çaba harcadım.

Bu son bölümde ayrıca **medyamızda** ve **eğitim sistemimizde**, **tarihimiz** ve **temel siyasal süreçlerimiz** hakkında yapılan **sistematik yanlışları** ve **saptırmaları** da düzeltmeye çalıştım.

Bu kitabın en önemli özelliği bence, **Küreselleşme, terör** ve **Türkiye ilişkilerini**, **dinamik** bir yaklaşımla ele almasıdır.

Bir başka deyişle, uzun uzun anlattığım **Küreselleşmeyi** statik bir öge olarak değil, özellikle olumsuz sonuçları aç-

sından, Türkiye tarafından da etkilenebilecek dinamik, yani değiştirilebilir bir faktör olarak ele aldım.

Aynı yaklaşımı 11 Eylül terörü konusunda da korumaya çalıştım:

11 Eylül terörü konusundaki çözümlerimi, Türkiye'nin bu konuda neler yapabileceğini irdeleyerek okura aktarmaya çaba gösterdim.

Bu açıdan bu kitap, Küresel Terör ile Türkiye ilişkilerini, mevcudu aynen kabul eden durağan bir fotoğraf olarak değil, geleceği de göstermeye çalışan hareketli bir film şeridi gibi ele almayı amaçladı.

Dilerim bu çalışma ile bazı konuların yeniden tartışılmasına ve bazı gerçeklerin ortaya çıkmasına küçük de olsa bir katkı olur.

*Ulus Mahallesi, İstanbul
Kasım, 2001*

GENİŞLETİLMİŞ YENİ BASKI İÇİN NOT

Bu kitabın yayınından sonra geçen 15 yıl zarfında bütün teşhislerim doğru çıktı ama iyimser beklentilerim siyasal iktidarlar tarafından yerine getirilemedi.

Bu süreci kitabın sonundaki Beşinci Bölüm'de anlattım.

BİRİNCİ BÖLÜM

*11 Eylül Terörünün Kaynağı
Olarak Küreselleşme*

I

Küreselleşmenin Kaynakları

Dünyayı derinden sarsan 11 Eylül terörü, aslında dikkatli bir gözlemci için hiç de şaşırtıcı değildi:

Çünkü Küreselleşme olgusu, bir yandan dünyayı küçültürken, yani dünyada olup bitenleri, tüm gerginlik ve çatışmalarla birlikte herkesin yatak odasına taşırken, öte yandan da yeni dünya düzenine muhalif gruplar için yeni hedefler belirliyordu.

Küreselleşmenin ortaya çıkardığı yeni güç odakları bu muhalif grupların da hedefleri haline geliyordu.

İşin ilginç yanı, yeni dünya düzenine muhalif grupların, tarihsel olarak, soğuk savaş döneminde, bu yeni düzenin güç odakları tarafından yaratılmış olmalarıydı.

Daha açık bir biçimde söylemek gerekirse, 11 Eylül terörünü gerçekleştirdiğini artık kendisi de açıkça belirten Usame Bin Ladin, soğuk savaş döneminde, Amerika Birleşik Devletleri tarafından, Afganistan'ı işgal eden Sovyetler Birliği'ne karşı yaratılmıştı.

O zamanlar bir İslam mücahidi diye tanımlanan Usame Bin Ladin, Amerika'nın parası, örgüt ve eğitim desteğiyle güçlendirilmiş ve büyük bir vurucu güç olarak ortaya salınmıştı.

Soğuk savaşın bitiminden sonra işlevsiz kalan bu vurucu güç, bir süre sonra, Huntington gibi yazarların da yol göstermesiyle, kendi yorumladığı bir din anlayışına bağlı olarak, bu kez kendisini yaratan güce karşı bir radikal siyasal İslam mücahidi olarak saldırıya geçti.

Âdeta çağdaş bir Dr. Frankenştayn öyküsü izliyordu dünya:

